

Cuvintele comune în albaneză și în română - mărturie a legăturilor tradiționale între două popoare străvechi

Dr. Kopi KYÇYKU*

Prezența în Albania a unei populații aromâne, - aromâna fiind considerată aproape în unanimitate ca un dialect al limbii române - a pus în fața cercetătorilor problema apariției acestui dialect în afara granițelor României¹.

Legat de teritoriul de formare a limbii și a poporului român și implicit de apariția acestei populații de limbă română în Peninsula Balcanică, au existat în principal două teorii: teoria imigraționistă și teoria continuității. Susținătorii teoriei imigraționiste, pornind de la existența în limba română a unor cuvinte comune cu limba albaneză (iată o listă oferită de ei: abure, balaur, baligă, baltă, barză, brad, brâu, bucurie, buză, căpușă, căpută, cătun, copac, copil, curpăn, cursă, dărâma, daș, fărâma, gălbează, gard, grădină, gata, ghimpe, ghioagă, groapă, grumaz, gușă, măgură, mal, mână, mărat, mătură, mazăre, moș, măgure, murg, năpârcă, păstaie, părâu, pururea, rânză, sarbăd, scăpăra, scrum, sculă, sâmbure, spânz, stuped, strungă, șopârlă, șut, țap, vatră, vătui, viezure, zburda, zgardă²), au ajuns la concluzia că patria poporului român a fost undeva în Balcani, alături de poporul albanez, de unde ar fi imigrat în teritoriul actual. Argumentele susținătorilor acestei teorii sunt șubrede. De fapt, aceste cuvinte comune nu prezintă același fonetism și sens pe care ar trebui să-l aibă în urma acestei conviețuiri. Pe de altă parte, lingvistul bulgar D. Decev a remarcat că, în cazul unei conviețuiri între români și albanezi în Balcani, rezultatul ar fi trebuit să fie o limbă comună sau înrudită și nu două limbi total diferite. În realitate, cuvintele comune limbii române cu albaneza - de fapt în număr mult mai mare decât s-a crezut până acum - nu sunt împrumuturi reciproce, ci sunt, în primul rând, moșteniri luate și de una și de cealaltă limbă din fondul lingvistic străvechi indo-european carpato-balcanic.

Pe aceeași linie, academicianul Alex. Rosetti, în lucrarea sa "Istoria limbii române"³, sublinia că prezența în limba română a unui număr de cuvinte ce se regăsesc și în albaneză, "nu implică în mod necesar contactul dintre strămoșii noștri și strămoșii albanezilor, întrucât aceste cuvinte se explică printr-un criteriu comun: o limbă azi

¹ Pentru a înlesni citirea corectă a cuvintelor albaneze: *c* se pronunță întotdeauna *ț*, ca în cuvântul țelină; *ç* se pronunță întotdeauna *ci*, *ce*, ca în cuvântul cimbru; *dh* se pronunță întotdeauna ca *th* în cuvântul englezesc *this*; *ë* se pronunță întotdeauna *ă*, ca în cuvântul mamă; *g* se pronunță întotdeauna *g*, ca în cuvântul grâu; *gj* se pronunță întotdeauna *gh*, ca în cuvântul ghimpe; *j* se pronunță întotdeauna ca *i* în cuvântul iarbă; *k* se pronunță întotdeauna *c*, la fel ca în cuvântul cal; *ll* se pronunță întotdeauna ca în cuvântul englezesc *love*; *nj* se pronunță întotdeauna ca în cuvântul englezesc *new*; *q* se pronunță întotdeauna ca în cuvântul *chel*; *rr* se pronunță întotdeauna ca un *r* forte; *sh* se pronunță întotdeauna *ș*, ca în cuvântul ștreang; *th* se pronunță întotdeauna ca în cuvântul englezesc *thing*; *x* se pronunță întotdeauna *dz*, ca în cuvântul italianesc *zero*; *xh* se pronunță întotdeauna *gi*, *ge*, ca în cuvântul *geam*; *y* se pronunță întotdeauna ca în cuvântul francezesc *union*; *zh* se pronunță întotdeauna *j*, ca în cuvântul *jeleu*.

² După I. I. Russu, *Limba traco-dacilor*, Ed. Acad. R. P. R., București, 1959, p. 123.

³ Vol. II, București, 1960, p. 126-127.

dispărută, a cărei formă actuală este, cel puțin în parte, albaneza de astăzi, și care a lăsat urme în vocabularul populației romanizate dunărene”. În continuare, autorul ajunge la concluzia că teritoriul lingvistic al strămoșilor albanezilor se întindea și la nordul teritoriului lor actual și că, prin urmare, strămoșii albanezilor erau vecini cu strămoșii românilor.

Teoria imigraționistă a fost combătută, cu argumente științifice temeinice, de către susținătorii teoriei continuității, după care limba română și poporul român s-au format la nordul Dunării, dar și pe malul drept al Dunării, în regiunea romanizată de-a lungul marelui fluviu, cu care Dacia a avut în tot timpul stăpânirii romane un strâns contact strategic și comercial. (“Dunărea n-a constituit o graniță etnică nici pentru triburile daco-moesice, nici pentru populația romană daco-moesică și nici pentru slavii daco-moesici care s-au stabilit în regiunile de la nord și de la sud de Dunăre în cursul secolelor al VI-lea și al VII-lea”⁴).

Existența dialectelor sud-dunărene ale limbii române confirmă în plus această realitate istorică.

În toponimia românească există nume de locuri care atestă prezența în România, în trecut, a unor locuitori albanezi. Aceste nume sunt următoarele:

- două denumiri “Arbănaș” în raioanele Buzău și Galați;
- “Arnăutul” în raionul Negrești (regiunea Iași);
- “Fântâna Arnăutului” în raionul Dorohoi (regiunea Suceava);
- “Movila Arnăutului” în raionul Medgidia (regiunea Dobrogea);
- “Arnăut-Bostan-Dere în raionul Negru Vodă (regiunea Dobrogea).

În limba veche românească arnăut și sinonimul său arbănaș însemna albanez, de unde și concluzia că toponimicele de mai sus arată locuri unde au trăit odinioară albanezi⁵.

Pentru a înțelege însă ponderea acestor numiri de locuri, precizăm că în lucrarea academicianului Iorgu Iordan „Toponimia românească” (București, 1963, pp. 226-267), numărul toponimicelor de bază (fără variante) de pe teritoriul României se ridică la 2335, din care cele șase denumiri în legătură cu “arnăut-arbănaș”, constituie un singur toponimic de bază. Ca atare, fără a nega că locurile respective au fost locuite cândva de albanezi, trebuie să reținem însă ponderea foarte redusă (1 din 2335) a acestor toponimice față de totalul numelor de locuri din România.

Dintr-o analiză mai atentă, în primul rând pe plan etimologic, rezultă că numărul cuvintelor comune în albaneză și în română este incomparabil mai mare decât s-a crezut și s-a afirmat până în prezent, deși în continuare ne vom referi doar la acei termeni care au sens identic sau asemănător în ambele limbi. Sunt „excluse” așadar acele cuvinte care, în ciuda faptului că se scriu la fel, semnificațiile le au diferite, sau au afinități

⁴ Istoria României, București, 1960, vol. I, capitolul “Formarea limbii și poporului român”; studii ale lui Grigore Brâncuși, ale lui Cătălina Vătășescu ; Kopi Kyçyku, Istoria Albaniei, București, 2002, pp. 9-21; Fjalë të përbashkëta shqiptaro-rumune / Cuvinte comune albano-române, revista Haemus, nr.8, pp. 98-100, nr.9-10, p.100; Përbashkësi metaforike shqiptaro-rumune / Metafore comune albano-române, revista Haemus, nr.17/20, p.88; Aromânii în optica albano-română, București, 2004, p.26; István Schütz, Përkimet gjuhësore shqiptaro-rumune dhe vazhdimësia etnike në Kosovë / Afinitățile lingvistice albano-române și continuitatea etnică în Kosovo, revista Haemus, nr.1/1998, pp. 63-67)

⁵ Pentru detalii vezi Iorgu Iordan, “Toponimia românească”, București, 1963, p. 226-227; pentru “Arbănași” vezi Tiktin, “Rumänisch-deutsches Wörterbuch”, sub voce; Edwin E.Jacques, Shqiptarët, Historia e popullit shqiptar, Kartë e Pendë / Albaniezii, Istoria poporului albanez, Hârtie și condei, North Carolina, 1995, vol. I, p. 478.

Abur - avull, abraş - abrash, acaţie - akasje, adet - adet, aer - ajër, afër - aproape, aferim -
 aferim, afif - hafif, agă - aga, ageamiu - axhami, aiasmă (aghiasmă) - ajazmë, ama - ama,
 amin - amin, amanet - amanet, amurg - muzg, angărie - angari, aprilie - prill, apt - (i) aftë,
 arătură - arë, argat - argat, arici - iriq, aspru - (i) ashpër, aşa - ashtu, aşchie - ashkël,
 august - gusht, aur - ar, babacă - baba, babalâc - baballëk, bacal - bakall, balaş - balash,
 bali(e)gă - bajgë, balaur - ballaur, balsam - balsam, baltă - balt(ovin)ë, băltac - batac,
 bame - bamje, barabană - baraban, barem - barem, basamac - basamak, basma - basmë,
 baş - bash, başibuzuc - bashibozuk, batal - batall, becher - beqar, beiu - bej, bezea - beze,
 bărbier - berber, bere - birrë, berărie - birrari, berneveci - benevreke, biberon - biberon,
 bidon - bidon, bina - binà, buză - buzë, bâlbâit - bêlbëzim, belea - bela, berechet -
 bereqet, bătălie - betejë, boia - bojë, boiangiu - bojaxhi, boier - bujar, bol - boll, bostan -
 bostan, bou - buall, boz - boză, bre! - bre!, brad - bredh/i, brazdă - brazdë, brenevic -
 benevreke, brici - brisk, broască (ţestoasă) - breshkë, brumă - brymë, buchet - buqetë,
 bufniţă - buf, bulz - bulzë, bumbac - pambuk, buş - bush, but(oi) - but, cadă - kade,
 cadână - kadënë, cafas - kafaz, caftan - kaftan, caic - kaike, călăf - këllëf, caimac -
 kajmak, caisă - kajsi, cal - kalë, calabalâc - kallaballëk, caldarâm - kalldrëm, caleaşcă -
 koleshkë, calfă - kallfë, calp - kallp, calpuzan - kallpazan, calup - kallëp, canava -
 kanavacë, cană - kanë, canal - kanal, canapea - kanape, canat - kanatë, canistră - kanistër,
 cap - kep, capac - kapak, capama - kapllama, capelă - kapelë, capot - kapotë, capsă -
 kapse, capsulă - kapsulë, car - karro, carabuş - karabush, carambol - karambol, caraghios
 - karagjoz, caravană - karvan, carotă - karrotë, casap - kasap, caschetă - kasketë, castan -
 gështenjë, castravete - kastravec, caşcaval - kaçkavall, cataif - kadaif, catifea - kadife,
 catran - katran, caval - kavall, cazan - kazan, cazangiu - kazanxhi, cazarmă - kazermë,
 cazma - kazmë, căciulă - kësulë, călare - kaluar, călăuză - kallauz, călit - (i) kalit(ur),
 călugăr - kallogjer, călugăriţă - kallogjere, căluş(ţ) - kaluç, cămară - kamare, cămaşă -
 këmishë, cămătă - kamatë, cămilă - gamile, căpiţă - kapicë, căpăstru - kapistër, căpos -
 kaposh, căprioară - kaprolle, căpuşă - këpushë, căpută - këpucë, cărămidă - qaramidhe,
 căruţă - karrocë, cătrănos - (i) katranosur, cătun - katund, ceafă - qafë, câine - qen, călţ -
 kallcë, cânepă - kërþ, cântar - kandar, cârcă - kërre, cârcel - kërçel, cârd - kërdi, cârnat -
 kërnackë, cărpaci - kërpaç, căuş - kaush, ceacăr - çakërr, ceacşiri - çakshir, ceai - çaj,
 ceainic - çajnik, ceair - çaire, cealma - çallmë, ceapă - qepë, ceapcă - shapkë, ceapraz -
 çapraz, cearşaf - çarçaf, ceată - çetë, celar - qilar, cetinë - çetin, ci(e)ment - ciment, cerc -
 qark, (a) cercui - qarkoj, cerdac - çardak, cergă - cergë, ceşmea - çezmë, chef - qejf,
 chefliu - qejfli, chebap - qebap, chenar - qenar, chepeneg - qepenek, cherestea - qereste,
 chervan - karvan, chesea - qese, chibrit - qibrit, chiftea - qofte, chilipir - qelepir, chiloţi -
 kilota, chindie - iqindi, chior - qorr, chioşc - qoshk, chiparos - qiparis, chirie - qira,
 chirigiu - qiraxhi, chirstigiu - qerestexhi, chirpici - qerpiç, chiul - qyl, cicoare - çikore,
 cimitir - qimitir, cinghel - çengel, cioară - sorrë, cioban - çoban, ciocan - çekan, ciomag -
 çomage, ciorap - çorape, ciorbă - çorbă, cireaşă - qershi, ciubuc - çibuk, ciucă - çukë, (a)
 ciudi - çudis, ciudăţenie - çuditje, ciurec - çyrek, cizmă - çizmë, ciufut - çifut, clapă -
 kllapë, (a) cloci - kllaçis, cloşcă - kllaçkë, coapsă - kofshë, coardă - kordon, coasă - kosë,
 cosor - kosore, cocean - koçan, cocoş - kokosh, codoş - kodosh, codru - kodër, cojoc -
 kozhuf, colac(i) - kulaç, colan - kollan, conac - konak, cofă - kovë, colibă - kolibe,
 colindă - kolendë, columnă - kolonë, compas - kompas, copac(i) - kopaçe, copaie -
 kopan, coran - kuran, corb - korb, cordelă - kordelë, copcă - kopsë, coroană - kurorë, (a)
 cosi - kosit, coteţ - kotec, covaciu - kovaç, covată - govatë, cral - kral, crap - krap, crăciun

- kërcu, creastă - kreshtë, creier - kre(u), crevat - krevat, crivăț - krivec, cruce - kryq, crupă - krupë, cuc - qyq, cucoană - kokonë, cucuvea (cucuveică) - kukuvajkë, cuiu - kunjë, culac - kulak, culă - kullë, culme - kulm, cumbară - kumbarë, cumnat - kunat, cupă - kupë, cuptor - kuptor, curmală - hurma, curpân - kurban, cuscru (ă) - krushk(ë), krushqi - cuscrie, cusur - kusur, cutie - kuti, cuvânt - kuvend, (a) cuvânta - kuvendoj, cuvertură - kuvertë, dadă - dado, dafin - dafinë, dair(e)a - dajre, dalcauc - dallkauk, daltă - daltë, dambila - dambilla, damigeană - damixhane, dang! - dang!, dascăl - dhaskal, dată - datë, daună - dëm, daș - dash, dârmă - dërmë, (a) dârâma - dërmroj, dăunos -- dëmtues, dârdală - gërdallë, (a) dârdâi - dërdëllit, dârdâială - dërdëllitje, deltă - deltë, demn - (i) denjë, depou - depo, dert - dert, derviș - dervish, desperare - dëshpërim, devlet - dovlet, diac - dhiak, diavol - djall, dietă - dietë, dig - digë, diată - dhiatë, divan - divan, dârvar - druvar, doagă - dhogë, doc - dok, drac - dreq, drept - drejt, drugă - drugë, dulap - dollap, (glonț) dum-dum - (plumb) dum-dum, duș - duș, dușman - dushman, dușemea - dysheme, egumen - igumen, epolet - spaletë, eră - erë, este - është, eunuc - unuk, fachir - fakir, faimă - famë, fanal - fanar, fapt - fakt, far - far, farmec - farmak, fasole - fasule, față - faqe, falfăire - fëshfëritje, fărâma - thërrime, fâstac - fëstëk, fașă (fășie) - fashë, felie - f(th)elë, femeie - femër, feregea - ferexhe, fermă - fermë, fes - feste, fetă - fetë, falfăitură - fëshfëritje, (a) falfâi - fëshfëris, fidea - fide, fildeș - fildish, fiong - fiongo, fir - fill, fitil - fitil, flacăra - flakë, (a) flăcăra - flakëroj, flamură - flamur, flașc (fleșcăit) - (i) flashkët, floc(i) - flok, fluier - fyell, flutur - flutur, foaie - fije, forță - forcë, frasin - frashër, (a) freca - fërkoj, frecare - fërkim, frică - frikë, frână - fren, frânghie - frëngji, frâu - fre, fudul - fodull, fugă - fugë, fund - fund, furcă - furkë, furculiță - furkulicë, furie - furi, furnal - furnaltë, furtună - furtunë, fustanelă - fustanellë, fustă - fustë, gaidă - gajde, galop - galop, galoș - galloshe, gavanoș - kavanoz, gară - garë, găra - mări - gërmër, gard - gardh, (a) gârdui - gardhoj, gargară - gargarë, gata - gati, (a) găti - gatis, găitan - gajtan, gălbază - gëlbazë, găleată - gavetë, ge(a)lat - xhelat, geam - xham, geambaș - xhambaz, geantă - çantë, ghiaur - kaur, ghimie - gjemi, ghimpe - gjemb, ghiol - gjol, ghiordan - gjerdan, ghiul (ghiulea) - gjyle, ghium - gjym, ghiuveciu - gjyveç, giuvaer - xhevahir, glase - glasë, gogoman - gogol, gogoșar - gogozhare, golan - gollan, gongea - gonxhe, grădiște - gradishtë, guguștuic - guguçe, gumă - gomë, grajd - grazhd, greblă - grebëll, groapă - gropë, gropar - gropar, groș - grosh, grumaz - gurmaz, grâu - grurë, gudurător - gudulisës, gudurătură - gudulisje, gugiuman - guçman, (a) guguli - gudulis, gușă - gushë, gușat - gusho, habar - haber, hac - hak, hagialâc - haxhillëk, hagi - haxhi, haiduc - hajdut, hai! - haj!, haide! - hajde!, hain - hajn, hal - hall, halal - hallall, halat - hallat, halva - hallvë, halvagi - hallvaxhi, hamal - hamall, hamalâc - hamallëk, hambar - hambar, han - han, hanger - hanxhar, hangiu - hanxhi, hangioaică - hanxheshë, hapsân - hapsanë, hap - hape (tabletë), haraba - araba, harbuz - karpuz, haraç - haraç, haram - harram, harap - arap, harem - harrem, hatâr - hatër, havalea - havale, havuz - hauz, haznă - haznë, herghelie - hergjeli, hərbuit - (i) harbuar, harea - hare, hat - at, helbet - helbete, hem - hem, hăș! - iș!, hohot - hohote, hoinar - ojnar, hordă - hordhi, hoguea - hoxhë, hogueac - oxhak, hopa! - hopa!, humă - humus, hura! - urra!, huzmet - hyzmet, huzmetar - hyzmeqar, iacă! - jak!, iahnie - jahni, ianicer - jeniçer, ianuarie - janar, iaprac - japrak, iască - eshkë, iatagan - jatagan, iasomie - jasemin, iatac - jatak, iată! - ja!, iavaș - javash, iaz - jaz, ibric - ibrik, iconă - ikonë, icre - ikra, idol - idhull, iele - iele, iepure - lepur, igrasie - igrasi, igumen - igumen, iha! - iha!, imam - imam, infern - ferr, insulă - ishull, insular - ishullor, ison - iso, işala! - ishalla!, iureș - yrysh, înalt - (i) lartë, înger - ëngjëll,

îngeresc - ëngjëllor, îngust - (i) ngushtë, (a) îngusta - ngushtoj, (a) învârti - vërtit, (a) învollura - vorbulloj, jachetă - xhaketë, jar - zhar, jegos - (i) zgjebosur, jele - zhele, jind - xhind, lac - llak, laf - llaf, lagună - lagunë, lampă - llampë, (a) lansa (lăsa) – lansoj (lëshoj), lansare (lăsare) - lansim (lëshim), lapidar - lapidar, lăstar - lastar, laudă - lavdë, lăutar - lahutar, lapoviță - llapavec, lăută - lahutë, lăutar - lahutar, lavă - llavë, leasă - lesë, lege - ligj, legumă - legume, lele! - olele!, librărie - librari, lighean - legen, liman - liman, limonadă - limonadë, lîndină - lëndinë, livadă - livadh, loc - log; locma - llokmë, lopată - lopatë, lulea - llullë, luptă - luftë, luntre - lundër, lupă - lupë, luptător - luftëtar, lustragiu - lustraxhi, lustru - lustër, (a) lustrui - lustroj, macara - makara, madem - madem, magazie - magazinë, magazinier - magazinier, mahala - mëhallë, mahmur - mahmur, mai - maj, maidan - mejdan, magie - magji, magic - magjik, maia - majà, maimuță - majmun, mandarină - mandarinë, mangal - mangall, marafet – marifet, marangoz - marangoz, marda - mardha, marmor - mermer, marulă - marule, masala - mësellë, masă - masë, masat - masat, mascara - maskara, mască - maskë, mascul - mashkull, matcă - matkë, matrapazlâc - matrapazllëk, măgar - magjar, măiestrie - mjeshtëri, mămăligă - mëmëligë, mănăstire - manastir, măcar - makar, măsăi - mësellë, mărğăritar - margaritar, mânecă - mëngë, mînz - mëz, mîță - mace, mei - mel, meremet - meremet, mesă - meshë, mesteacăn - mëshsteknë, meșină - meshin, meșter - mjeshtër, meșterește - mjeshtërisht, meșterie - mjeshtëri, mezat - mezat, mezel(uri) - meze, midie - midhje, (o) mie - (një) mijë, miez - mez, minaret - minare, minghinea - mengene, minte - ment, mistreț - mistrec, mistrie - mistri, mitră - mitrë, moarte - mortje, mocirlă - moçal, molie - molje, mostră - mostër, moș - (i) (moh-ë)uar, mreajă - mërezhë, muftiu - myfti, mujdea - myzhde, mumie - mumje, mural - mural, murdar - murdar, murg - murg, murmur - murmurimë, (a) murmura - murmuroj, musafir - mysafir, muscul - muskul, must - musht, mustață - mustaqe, mușama - mushama, mușteriu - myshteri, naft - naftë, nălbar - nallban, nană - (o) nënë!, nani! - nani!, nap - napă, năpârcă - nepërkë, ne - neve (na), nectar - nektar, nevoiaș - nevojtâr, nevoie - nevojë, nimb - nim, noapte - natë, noimă - nojmë, nu - nuk, nun - nun, nuri - nur, oară - herë, oaste - ushtri, oază - oaz, obor - oborr, od(ă)aië - odë, of! - of!, oftică - oftikë, ogeac - oxhak, ogor – ugar, oină - ojnë, oliv - ulli, olog – ulok, oltar - altar, opincar - opingar, oră - orë, orar - orar, opincă - opingë, ordă - hordhi, orez - oriz, orgie - orgji, ortac - ortak, ostie - ushtë, pafta - paftë, palat - pallat, palavră - pallavër, palavragiu - pallavraxhi, pală (paloș) - pallë, palton - pallto, pană (pene) - pen(d)ë, panică - panik, papagal - papagall, papuc(i) - papuçe, parcelă - parcelë, pardesiu - pardesy, parmac - parmak, pastramă - pastërma, pașa - pasha, pașalâc - pashallëk, paște - pashkë, păcat - mëkat, pălărie - pallari, păpară - papare, para - parà, paradă - paradë, paravan - paravan, paria - paria, partid - parti, pârâu - përrua, pătlăgea - patllixhan, pazar - pazar, pehlivan - pelivan, pelican - pelican, pelin - pelin, peltea - pelte, peniță - penë, perdea - perde, pergolă - pjergull, peripeție - peripeci, pervaz - pervaz, pescar (pescuitor) - peshkatar, (a) e pescui - peshkoj, pesmet - peksimet, peșcheș - peshqesh, peșchir - peshqir, peșin - peshin, pește - peshk, peștîman - peshtemall, petală - petale, (a) pica - pikoj, pică - pikë, piersică - pjeshkë, pijama- pizhama, pilaf - pilaf, pilă - pilë, piper - piper, plagă - plagë, plop - plep, pirat - pirat, piron - peronë, pirost(r)ie - perusti, pistil - pestil, pită - pite, placă - pllakë, plagă - plagë, plai - pllajë, plep -plop, ploscă - plluskë, plug - plug, plugar - plugar, plumb - plumb, pluș - pellush, poliță - policë, polog - pollog, pom - pemë, ponciu - ponç, portocală - portokall, portofel - portofol, potcoavă - potkua, pradă - pre, prag - prag, praz - presh, (a) prăji - përzhit, prăjit - (i) përzhit(ur), (a) prăși -

prashis, praşit - prashitje, (a) pregăti - përgatis, pregătire - përgatitje, pregătitor - përgatitor, primăvară - pranverë, probă - provë, pui - pulë, pulbere - pluhur, pulpă - pulpë, purpură - purpur, purpuriu - (i) purpurt, puşcă - pushkë, puşcaş - pushkatar, puţ - pus, rachiu(e) - raki, raft - raft, raia - raja, ramadan - ramazan, rar - rrallë, i rrallë, (a) rasă - racë, rast - rast, raţă - rosë, rază - rreze, răţoi - rosak, (a) rări - rralloj, (a) rându - rendit, rându - (i) rendit(ur), rânză - rrëzë, răşină - rrëshirë, rāndea - rende, (a) reînnoi - rinoj, reînnoire - rinim, reţea - rrjetë, roată - rrotë, rob - rob, robie - robëri, (a) robi - robëroj, înrobire - robërim, rogoz (rogojină) - rrogoz, roit - roit(ur), (a) roti - rrotulloj, rotire - rrotullim, (a) ruina - rrënoj, ruină - rrënojë (rrënim), ruşfet - rryshfet, sacâz - sakëz, sadea - sade, safi - safi, saftea - sefte, salahor - sallahor, salam - sallam, salată - sallatë, salcâm - sallkëm, salep - salep, salepgiu - salepxhi, samar - samar, sandal - sandall, sandală - sandale, sangeac - sanxhak, sardea(ele) - sardele, sat - fshat, satâr - satër, satrap - satrap, săgeată - shigjetë, (a) săgeta - shigjetoj, săgetar (săgetător) - shigjetar, săpun - sapun, (a) săpuni - sapunis, satin - satin, sbor - zbor, scaiu - skaj, scală - shkallë, scalpel - skalpel, scară - shkallë, scânteie - shkëndijë, schelă - skelë, schimb - shkëmbim, (a) schimba - shkëmbej, sclav - skllav, scorie - skorje, scrum - shkumb, scurt - shkurt (i shkurtër), scurtare - shkurtim, (a) scurta - shkurtoj, secol - shekull, semn - shenjë, ser - serum, seră - serë, sertar - sirtar, siclet - siklet, sictir - sikterr, silă - sillë, simigiu - simitxhi, simit - simite, sipet - sepet, sită - sitë, sobă - sobë, sodă - sodë, sofa - sofa, sofră - sofër, soi - soj, sort - short, spadă - shpatë, spahiu - spahi, spalet - spaletë, spanac - spinaq, spată - shpatull, (a)spăla - shpëlaj, spălare - shpëlarje, spinare - shpinë, spital - spital, spirit - shpirt, spiţă - spiţă, spiţer - spicer, spumă - shkumë, spuză - shpuzë, ssst! - shshsht!, stafidă - stafidhe, stambă - shtambë, stan (stână) - stan, staul - stallë, stemă - stemë, sterp - shterp, stivă - stivë, stofă - stofë, strat - shtresë, strâmb - shtrembër, (i) shtrembër, (a) strâmba - shtremboj, stră - stër, strănepot - stërnip, (a) strânge - shtrëngo, strângere - shtrëngim, streaşină - strehë, strungă - shtrungë, stufă - shtuf, sumă - shumë(a), supă - supë, supra - sipër, surd - shurdh, surgun - syrgjyn, (a) surguni - syrgjynos, susam - susam, sutană - sutanë, suveică - sovajkë, şacal - çakall, şaiac - shajak, şaică - shajkë, şaitan - shejtan, şa(le) - shalë, şal - shall, şalvari - shallvare, şapcă - shapkë, şapte - shtatë, şaptezeci - shtatëdhjetë, şasiu - shasi, şerbet - sherbet, şes - shesh, şină - shinë, serie - sërë, şir - sërë, şiroop - shurup, şiş - shish, şpagă - shpagë, şubă - xhybe, şut - şut, taban - taban, tabiet - tarbjet, tacâm - takëm, tafta - tafta, ta(h)in - tain, tahmin - tahmin, talaş - tallash, taraf - taraf, tarapan - tarapan, targă - targë, tarif - tarifë, tas - tas, tavan - tavan, tavă - tavë, tāmâie - temjan, tâmplă - tēmth, târg - treg, târsă - ters, tărtăcuţă - tartakut, tejghea - tezgë, tezgjah, telal - tellal, tel - tel, temelie - themel, tembel - dembel, tembelâc - dembellëk, tembelism - dembelizëm, tenie - tenjë, terezie - terezi, tertip - tertip, tigaie - tigan, timpan - timpan, tinichea - teneqe, tinichigiu - teneqexhi, tingir - tenxhere, tipar - tipar, tipsie - tepsi, tiptil - teptil, toc - takë, tomate - domate, top - top, topciu - topçi, topuz - topuz, torbă - torbë, traistă - trajstë, trandafir - trandafil, trap - trap, trist - i trishtë, tristeţe - trishtim, trunchi - trung, trup - trup, tufan - tufan, tufă - tufë, tul - tyl, tumbă - tumbë, (a) turbura - turbulloj, turburare - turbullim, turtă - turtë, turturică - turtulleshë, ţap - cjap, ţaţă - cicë, ţep - cep, ţucal - çukallë, unchi - ungj, ură - urrej, urgie - orgji, va (vale) - vah, vag - (i) vag(ët), vaj! - vaj (medet)!, val - valë, valiu - vali, valiză - valixhe, valvă - valvolë, vâl - vel, vapor - vapor, vară - verë (stina), varda! - varda!, vască - vaskë, vatră - vatër, vază - vazo, vâl - vel (vello), vârstă - vërstë, vechil - veqil, velinţă - velenxë, venă - venë, verigă - verigë, veteran - veteran, viciu - ves, victimă - viktimë,

victorie - fitore, viezure - vjedhull, vilaiet - vilajet, viran - viran, vişină - vishnjë, vişel - viç, viză - vizë, vizită - vizitë, vâjâit - vëzhvëzh, vlagă - vlagë, vlastar - vlastar, volbură - vorbull, volburos - vorbullues, voluntar - vullnetar, vot - votë, vuiet - vuvujitje, vulg - vulg, zaif - zaif, zambilă - zymbyl, zapt - zap, zar - zar, zarf - zarf, zarzavagiu - zarzavatekhi, zarzavat - zarzavate, zanat - zanat, zebru - zebër, zel - zell, zână - zanë, zgură - zgjyrë, z(a)iafet - ziafet, zor - zor.

Într-un alt studiu amplu privind metaforele comune în albaneză și română, am menționat faptul că sursa lor, în ambele limbi ale noastre, în majoritatea cazurilor sunt fie cuvintele originare, fie cele împrumutate din alte și aceleași limbi străine.

Abdurrahim Buza, Hora albaneză * Hora Românească, carte poștală

* **KOPI KYÇYKU**, doctor în științe, inginer, academician născut la Pogradec (Albania) în 1943. A absolvit facultățile de Geologie-Mine și de Istorie-Filologie (secțiunile limbă-literatură și istorie). A fost deputat și a avut diferite funcții în administrația locală, la Ministerul de Externe, la Radioteleviziunea Albaneză și la Academia de Științe din Albania. Membru al Uniunii Scriitorilor și Artiștilor din Albania (din 1967), este autorul a numeroase volume de poezii, povestiri, pamflete, articole de critică literară și de studii științifice. Este ziarist, eseist, traducător al mai multor opere literare, istorice și geologice din limbile română, italiană, franceză, turcă, rusă și macedoneană. A participat la numeroase congrese și simpozioane științifice, organizate în mai multe țări ale lumii și a predat, ca profesor invitat, la universități din Europa, din Asia și din Africa, fiind onorat cu premii naționale și internaționale pentru activitatea științifică-didactică și de traduceri. „*Antologii e poezisë rumune*” (București, 2003) care cuprinde fragmente din opera a peste 180 de poeți români. În domeniul istoriei a publicat, în albaneză, respectiv română, volumele: „*Mustafa Kemal Atatürk*”, „*Cu Atatürk*”, „*Turcia postbelică (1945-1985)*”, „*Insurecția armată de la Ilinden, Macedonia (1903)*”, „*Raporturile româno-albaneze de-a lungul veacurilor*”, „*Aromânii din Albania în context balcanic*”, „*Aromânii în optica albano-română*”, „*Istoria Albaniei*”, „*Istoria Macedoniei*”, „*Atatürkismul și Turcia în Mileniul Trei*”, „*Algeria – trecut și prezent*”, „*Scurtă istorie a Azerbaidjanului*”, „*Pater - Emil Condurachi*”, „*Între refugii și cutremure*”, „*Calea spre perfectibilitate*” (co-autor Horia Nestorescu-Bălcești), „*Două Europe - un divorț intelectual?*” (co-autor Răzvan Theodorescu) „*Algeria – trecut și prezent*” etc. Este autor al tratatului „*Stilistica limbii italiene*”, disciplină pe care, alături de „*Istoria Italiei*”, a predat-o ani de-a rândul la Universitatea de Stat din Tirana. Este cofondatorul și directorul revistei europene „*Haemus*”, care apare la București din 1998 și președintele Asociației de Cultură Albaneză „*Haemus*”, înființată în anul 2006.